

ORNA MAGER

Férfi-női szerepek a közigazgatásban

A nők előmenetele és bevonása a közigazgatás döntéshozatali folyamataiba, csakúgy, mint az üzleti élet vérkeringésébe, olyan területnek tekinthető, amely számos változáson és átalakuláson ment át az elmúlt években. A szakirodalom főként a nőknek a társadalomban és a politikában betöltött szerepével foglalkozik, s őket a férfiak által álszent és közvetett, olykor szembetűnő máskor burkolt módon egyaránt irányítottak tünteti fel. A férfiak „célja” a kialakult társadalmi rend és a férfi-női szerepek megőrzése, s többek között ezért is rekesztik ki a nőket a közszféra területeiről.

Napjaink turbulens politikai és társadalmi változásai azonban egyre inkább ellehetetlenítik a hagyományos mechanizmusokat, amelyek éveken át sikeresen zárták ki a női nemet a közigazgatás döntéshozatalából, s a politikai életből. (Herzog, 2000). A CEDAW egyezmény értelmében például „... a női nemmel kapcsolatos mindenemű diszkriminációt el kell törölni”. Az egyezményt az Egyesült Nemzetek Tanácsa fogadta el még 1977-ben, s „átmeneti megoldásnak tekinthető a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségek tényleges kiküszöbölésének felgyorsítására” (Radai, Carmel és Liban-Kobi, 1995). Ezen kívül az egyezmény elkötelezi magát minden olyan szükséges lépés megtétele mellett, amelyek a nők nagyobb fokú egyenlőségéhez vezetnek a politikai és társadalmi életben egyaránt.

A CEDAW által életre hívott szakértői bizottság 1994 óta javasolja az egyezmény mellett elkötelezett országoknak, hogy azt számszerűsíthető célok és mércék alapján vezessék be a férfiak és nők közötti egyenlőség mihamarabbi megteremtése érdekében, a nemzeti és helyi politikában egyaránt. Csak egy ilyen határozott fellépés vezethet a nők előrelépéséhez a helyi és nemzeti döntéshozatalban, annak érdekében, hogy a nemzeti köztudatba is bevonhassák a nők helyzetével kapcsolatos kérdéseket. Ez az elképzelés, amely a szakirodalom bemutatásakor kerül részletezésre, a társadalmi igazságosság elméletei alapján is igazolható. Ezek az elméletek a javító szándékú diszkrimináció számos esetét támogatják. A nőknek a politikai döntéshozatalba való bevonásukkal lehetőségük nyílik majd részt venni az erőforrások elosztásában, a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségek kiküszöbölésében, s abban, hogy elősegítsék a női tevékenységek és jogok érvényesülését a társadalmi jólét érdekében.

A nők politikai részvételének elve kulcsfontosságú a női érdekek érvényesüléséhez a gazdasági erőforrások elosztásában és a társadalmi prioritások felállításában. Ezt az elvet egy Izraelben végzett kutatás vizsgálja, amely a Helyhatósági Törvény bevezetését és hatását kíséri figyelemmel (Knesset, 2000). Ez a törvény arra kötelezi minden izraeli hatóság vezetőjét, hogy egy, a nők helyzetével foglalkozó tanácsadót nevezzen ki. A tanácsadó a helyi hatóság alkalmazottjaként a témával kapcsolatos erőforrások megszerzésével és allokálásával foglalkozik, a hatóság vezetőjének felügyelete mellett.

A kutatás eredményeképpen létrejött tanulmány arra a megállapításra jut, hogy a női érdekek csak akkor kerülhetnek kellően előtérbe a közigazgatásban a gazdasági

erőforrásokról és a társadalmi prioritásokról hozott döntéseknél, ha tanácsadókat vonnak be a helyi hatóságok döntéshozatali folyamataiba. Mindamellet fel kell ismerni a döntéshozatali folyamatban azon képességeiket, amelyekkel megváltoztathatják a döntéshozók nézeteit a szóban forgó kérdéstről. A cél, hogy megváltozzon a nőkkel szembeni diszkriminatív beállítódás úgy mikro szinten, vagyis az izraeli nők helyzetét tekintve, mint makroszinten.

A nemek és a férfi-női szerepek közötti különbség megértése kulcsfontosságú a feminista elméletek megértéséhez. A nem egy biológiai, genetikailag és hormonálisan meghatározott kategória; a férfi-női szerepek azonban olyan kategóriák, amelyek azokat a nézeteket és meghatározásokat rejtik magukban, ahogyan az adott nemnek viselkednie kellene. Míg a nemi kategóriák történelmünk során változatlanok maradtak, addig a férfi-női szerepek helytől, kultúrától, társadalomtól és időtől függően változtak. Ezek a szerepek nem csak az emberek gondolatait és magatartását tükrözik, de egyenlőtlen rétegződéshez is vezetnek a hatalom, a jólét és a társadalmi jogok elosztásában.

A férfi-női szerepek kutatása kezdetben egy általános társadalomtudományi kutatás menetét követte. A kutatók azzal a feltételezéssel éltek, hogy a férfi-női szerepek közötti tényleges eltérés mérhető különbségekkel meghatározható (Amir, Fogel-Bijoi, Giora, és Shadmi, 1997). A feminista kutatás önálló és független kutatási területté való kifejlődésével a férfi-női szerepeket a feminista oldal kutatói is vizsgálni kezdték, akik még mélyebbre ástak. A kutatás fókuszába az alapvető társadalmi feltételezések tisztázása és igazságosságuk vizsgálata került, amelyeket addig elfogadott kategóriáknak tekintettünk. A feminista elképzelés azonban talán túl messzire merészkedett akkor, amikor a hangsúlyt minden területen a férfiakról a nőkre kívánta áthelyezni.

A feminista kutatók élesen különböznek a társadalomtudományi kutatóktól. Az utóbbiak ugyanis elfogadják, hogy alapvető feltételezésekre építve szokásos módon kutassanak, s feltételezik, hogy az emberiség már hozzászokott ahhoz, hogy a férfiak szemével lássa a világot. Így a feminista kutatások esetében nem csak a világról alkotott képet kell vizsgálnunk, hanem a módokat is, ahogyan azt eddig elemezték. A 60-as években zajló második feminista mozgalom követően, az elmúlt 30 évben számos tudományágban születtek tanulmányok a férfi-női szerepeket, s hatásaikat illetően.

A férfi-női dihotómia, mint önálló kutatási terület, csak a 90-es években terjedt el. Egyesek szerint az ipari forradalmat követő társadalmi változások vezettek a kisebbségek helyzetét vizsgáló irányzatok felerősödéséhez (Herzog, 1994; Liran-Alper, 1994; Radai et. al., 1995).

A második világháború utáni időszakot jellemző békefolyamat tette aztán lehetővé a társadalmi folyamatok súlypontjainak eltolódását, s azt, hogy a kisebbségek képviselőitenek igénye mélyebb megértéssel kerüljön elfogadásra. Az említett évtized társadalmi változásai két jelentős fejleményhez vezettek a férfi-női szerepek kutatása és filozófiája terén:

1. A kérdés önálló kutatási területté vált.
2. Tanulmányozásában többnyire nők vettek részt.

A nők különféle élethelyzetekben betöltött helyének és szerepének vizsgálata számos és sokrétű kutatást hívott életre az elmúlt évszázadban. A modern társadalom és politika nagyrészt a kisebbségek, munkások, faji és etnikai csoportok által, emberi egyenlőség nevében vívott küzdelem eredménye, amelynek alapja a társa-

dalmi rendben egyenlő félként való részvétel joga. (Marshall, 1950) A nők politikai, társadalmi és gazdasági egyenlőségének kérdése a modern, demokratikus kor által kialakított normatív vitában gyökerezik. A kérdés már nem az emberiség történelmét átíró általános női diszkriminációról szól, hanem a nyugati forradalmak után kialakult új társadalmi rendről. Egy új politikai és gazdasági rendről, amelyben a nőknek nem jutott hely. A huszadik században jelentős változások következtek be a férfi-női szerepekben, mint például a nők részvételének engedélyezése az oktatásban (ide értve a felsőoktatást is), a nők megjelenése a munkaerőpiacon és a szavazópolgárok között, és néhány helyen a politikai pozíciók megnyílása is. Mindazonáltal, a valóság a huszadik század végén is a nemek közötti tartós egyenlőtlenségekről tesz tanúbizonyságot (Herzog, 1994). Így fontossá válik annak a mechanizmusnak a vizsgálata, amely továbbra is megtartja a kialakult rendet, s elemeznünk kell azokat a társadalmi és politikai hatalmi köröket, amelyek megváltoztathatják a férfi-női szerepeket.

Nagyon fontos szerepet tölt be a feminista gondolatokra építő új tanulmányok között az a koncepció, amely egyértelműen területi oldalról közelíti meg a témát. Számos női kutató tekinti a „nemzeti szint”, vagyis a makró-szervezet és a „hazai szint”, vagyis a mikro-szervezet közötti megkülönböztetést megfelelő kutatási eszköznek. Sok kutatás a folytonos elmozdulásra fókuszál, és az egyes férfi-női csoportok azon képességére, amellyel egyik pólusból a másikba mozdulhatnak el (Rosaldó és Lamphere, 1974). Ez a bináris megközelítés, amely a nemek közti különbségeket eredendőnek, s így természetesnek tekinti, a modern ipari korban gyökerezik, s tulajdonképpen a kapitalizmus növekedése és a burzsoák felemelkedése vezette be, akik megteremtették az új nyugati társadalmi rendet.

A nyugati társadalom városiasodása és bürokratizálódása révén a közigazgatás és a versenyszféra között éles elkülönülés alakult ki, s így az intézmények, szabályozások és normák is hasonlóképpen kerültek kialakításra. A két különböző létezésre vonatkozó megközelítéshez kulturális feltételezések is társultak, amelyek szerint a két területen a társadalmi funkciókat ellátó társadalmi szerveződések eltérő elveken nyugszanak. Más szóval, az eltérés nem csak a funkcionális különbségeket foglalja magába, hanem azok elemzését is (Siltanen és Stanworth, 1984).

A férfi-női szerepek között fennálló dihotómia ezen megkülönböztetés velejárója. A biológiai különbségek jó alapot szolgáltatnak a társadalmi működésbeli eltérésekre, s lehetővé teszik, hogy a férfi-női szerepek szerinti megkülönböztetést természetesnek állítsuk be. Ezek a kulturális feltételezések a hatalom és a társadalmi megbecsülés egyenlőtlen elosztásához is vezetnek. Ezen megkülönböztetés, mivel a politika a férfiak által dominált „világ” része, a nőket visszatartja a társadalmi és politikai szerepvállalástól (Herzog, 1994).

A tanulmányokból kitűnik, hogy a két terület közötti elkülönülés a hierarchiai, politikai és ideológiai mechanizmus része. Az állami és a versenyszféra közti szakadék egy olyan vezérelvvé vált, amely meghatározza mindennapjainkat, s kulcsszerepet játszik identitásunk kialakításában. Ez a kulturális rendszer meghatározza a minket körülölelő világot, s befolyásolja vágyainkat, terveinket, döntéseinket és magatartásunkat (Sacks, 1974; Elstain, 1981; és Price, 1981; Rapaport, 1993; Zemach és Peled, 1983; Herzog, 1994; Liran-Alper, 1994; Siltanen és Stanworth, 1984; Binyamin-Kurtz, 1995; Doron, 1998). Az empirikus adatok alapján úgy tűnik, hogy a férfi-női szerepek dihotómiájára épített valóság tudományos szempontból nem állná ki a próbát.

Ezen elkülönítés, mint magatartási norma elfogadása a férfiakat és a nőket más tevékenységekre ösztönzi, s társadalmi akadályként is szolgál, amely megakadályozza a férfiak világába való belépést. Így a nőket általában alkalmatlannak vélik a társadalmi és politikai szintéren való megfelelő teljesítmény nyújtására. Mindazonáltal a politikai valóság arra enged következtetni, hogy a társadalmi rendet alkotó és kontrolláló mechanizmus mögött meghúzódnó erők egyre inkább kezdenek megkérdőjeleződni.

A népszerű megközelítés olyan strukturális magyarázatokkal szolgál, amelyek központi gondolata, hogy a szervezeti, adminisztratív és politikai rendszert férfiak alakították ki és intézményesítették, férfiak számára. Ezek a magyarázatok, amelyek a politikai tudományok eredményeire támaszkodnak, azokat a jogi akadályokat emelik ki, amelyek annak idején megakadályozták a nőket a választásokon való részvételben; illetve azokat az informális akadályokat, amelyek késleltették a női szerepvállalást az állami szervezetek és a politikai elit hatalmi köreiben (Borque és Grosholtz, 1977).

A huszadik században végbement makró-szintű fejlődés ellenére is úgy tűnik azonban, hogy a nőknek csak nagyon ritkán sikerül kulcsfontosságú döntéshozatali pozíciókba kerülniük, és sok esetben a „valódi” hatalmat még mindig nem tudják megszerezni (Herzog, 2000; Women's Lobby, 2000; Israeli, 2001). Habár számos tanulmány mutat rá arra, hogy az állami- és a versenyszféra közti különbségek több tekintetben is elhalványultak, a közöttük húzódnó éles határ azonban továbbra is kézzelfogható (Elstain, 1981; Siltanen és Stanworth, 1984; Nicholson, 1992; Herzog, 2000; Israeli, 2001). Ezen megközelítések a társadalmi férfi-női szerepek jellegét éppúgy alakítják, mint a férfi-női öntudatot. Mindamellet ezek a nézőpontok is fontos szerepet játszanak a nők előmeneteli lehetőségeiben, a közigazgatásban éppúgy, mint a politika terén, s nagymértékben befolyásolják a nők tárgyalási pozícióit a közigazgatási és állami szektorban (Herzog, 1994, 1996).

A férfi-női szerepeket vizsgáló tanulmányok rámutatnak a közszféra azon területeire is, amelyekben a nők válhatnak a hatalom birtokosaivá. Ezek azok a területek, amelyek a férfiakat kevésbé érdeklik, itt nincs közvetlen verseny az erőforrások elosztása feletti hatalomért és a döntéshozatalban való részvételért. Talán a legjellegzetesebb terület az önkéntes-karitatív tevékenység, amelyet a politika egy sajátos területként foghatunk fel. Ez a tevékenység tulajdonképpen az otthoni, háztartási teendők kiterjesztésének tekinthető, tényleges és relatív minőségében egyaránt (Israeli, 1984; Bernstein, 1987; Fogel-Bijoi, 1992b; Cherny, 1998; Herzog, 2000; Israeli, 2001). Az önkéntes-karitatív tevékenység terén végzett feminista kutatások szerint, a nyugati kultúrákban a nők alakították ki a jóléti-állam intézményrendszerét ezekkel a tevékenységeikkel. Habár a karitatív mozgalmak önálló szabályokat alkottak, s önkéntesen toborozták női tagjaikat, nem tekintették politikai tevékenységnek, szemben a férfiak toborzásával és szervezési tevékenységével a politikai pártokban, amelyet egyértelműen politikai természetűnek minősítettek.

Ahogy a huszadik század elején a nők politikai-társadalmi szerepvállalása a jótékonyági szervezetekre korlátozódott, napjainkban úgy fókuszálnak a jólét, az oktatás és újabban a gazdaság és a politika területeire is. A hagyományos női szerepektől a liberálisabb modell felé való elmozdulás a társadalom tényleges változásaihoz és a feminista forradalom hatásaihoz köthető. A nők képvisellete a politikai kérdésekben akkor tekinthető társadalmilag igazságosnak, ha a lakosság minden egyes szektorának lehetőséget biztosítunk a képviseltetésre és a társadalmi és gazda-

sági javak elnyerésére. Hasonló intézkedések figyelhetők meg a feminista mozgalom folyamányaként is (Sapiro, 1981; Koren, 1998; Herzog, 1994; Liran-Alper, 1994; Gidron, Katz és Bar, 2001).

Habár a nők számszakilag nem tekinthetők kisebbségnek, helyzetük az elemzés és a változáshoz szükséges stratégiák tekintetében is nagyon hasonló a kisebbségkéhez. A múltban a férfi-női szerepek közötti funkcionális és szervezeti elkülönülés számos tehetséges nőt gátolt meg a központi döntéshozatalban való részvételben. Így hát nagyon fontos azon fáradoznunk, hogy integráljuk a női nézőpontot a politikai és társadalmi élet minden területén, a főirányzat elveihez igazodva.

A nők előmenetelét segítő stratégiák kifejlesztéséhez, integrált taktikai fejlesztési tervekre van szükség az egyén, a szervezet, és a rendszer szintjén egyaránt. Széleskörű együttműködés alakítható ki a törvénykezési szinten, például a választási rendszerek kialakításánál, vagy női jelölteket támogató alapok létrehozásával. Mindazonáltal, olyan kulcsfontosságú területekkel is foglalkoznunk kell, mint a nők közötti versengés visszaszorítása, a férfiak megnyerése a nők kulcspozíciókba kerülésének támogatásához, vagy a női jogok elválaszthatatlan integrálása az emberi jogok fejlesztéséért folytatott küzdelembe.

Az egyenlőség mítosza Izraelben

A férfiak és nők közötti egyenlőség mítosza Izraelben számos forrásból fakad, mint például az izraeli letelepedés, a női szervezetek, a kibutz ideológia, a Függetlenségi Nyilatkozat vagy a katonai toborzás. Ezen mítosz közvetlen eredménye, hogy a nők csoportja nem érezte úgy, hogy elnyomná őket a rendszer, nem érezték úgy, hogy más politikai nézeteket kéne vallaniuk, s nem fejlesztettek ki a férfiakétól eltérő politikai magatartásformákat (Israeli, 1984; Bernstein, 1987; Fogel-Bijoi, 1992a, 1997; Herzog, 2000).

A „feminista” kérdések csak akkor kerültek be a köztudatba, amikor az általános társadalmi problémák új keretrendszerébe foglalták őket, s legitim problémaként kerültek elismerésre (Israeli és Tabory, 1988; Azmon, 1990; Yishai, 1995). Az a hegemónikus nézet, amely Izraelt egy liberális nyugati demokráciához hasonlítja, minden olyan nemzeti szintű társadalmi vita útjában állt, amely a férfiak és a nők helyzetének megítélését célozta meg. Így a viták középpontjába az izraeli strukturális mítosz került, amely szerint az izraeli nők épp olyanok, mint nyugati társaik, s a társadalmi helyzetüket érintő problémákat olyan jelentéktelen problémának fogták fel, amelyeket csak azok a nők szítanak, akik nem tartoznak az izraeli társadalmi egyetértéshez. A nők politikai egyenlőségének ellenzése nagyrészt vallási körökből eredeztethető (Herzog, 1994). A nők ugyanis nem tekinthetők meghatározó tényezőnek sem legitimitási kérdésekben, sem politikai erőként. A nőket nem tartották a társadalom szerves részének, nem tekintették őket jogokkal és kötelezettségekkel bíró autonóm egyéneknek. Létük pusztán abból állt, hogy a férfiak anyjai, feleségei, leányai lehettek.

Az elmúlt években azonban egyre nyilvánvalóbbá vált a férfi-női szerepek közötti egyenlőtlenség az izraeli társadalomban, s így egyre nagyobb az igény a dolgok megváltoztatására, kijavítására. A folyamat eredményeként, amelyet még a nem-intézményesített feminista szervezetek indítottak útjára a 70-es években, az izraeli nők szabadságának mítosza szertefoszlott, s minden nő társadalmi és magánéleti szerepvállalását hosszú évekre összezavarta (Fogel-Bijoi, 1992b; Shlaski, 2000).

Az izraeli úgynevezett patriarchális stílust híven tükrözi a jogi és politikai rendszer is, amely nem tesz különbséget állam és vallás között. Ennek eredményeként a nők e patriarchális elrendezés rabjai, s az állami törvények nevében el vannak határolva mindennemű állami és vallási szerepvállalástól.

A nőkre a társadalom kollektívájának megtestesítőiként, és a társadalmi folytonosság felelőseiként tekintenek. A nők politikai esélyeit nagyban befolyásolja az izraeli hadsereg társadalomban betöltött szerepe is. A hadsereg az egyike azon intézményeknek, amelyek újra és újra megerősítik a férfi-női szerepeket az izraeli társadalomban. Ez egy olyan közösség, amely az élet minden területén jelen van, s részt vesz a társadalom összetartásában. A katonai nézőpont és gondolkodásmód, mint az ország irányításának legmegfelelőbb módja van számon tartva. Ez a politikai döntéseket is befolyásolja, s az élet minden területén meghatározza a prioritások sorrendjét. A tény, hogy a nők nem kamatoztathatják katonai tapasztalataikat politikai erőforrásként, számos problémának a forrása. Az izraeli élet egyik legfontosabb jellemzője, hogy számtalan kérdést a katonai gondolkodásmód alá rendelnek. Emellett számos probléma rendezésére is ezt a módszert tartják legalkalmasabbnak, s itt is a nők általában a peremre szorulnak.

A békére és biztonságra törekvő izraeli politika, ahogy az egész társadalmat, éppúgy a nőket is megosztja (Kimmerling, 1993; Herzog, 1994; Azmon, 1997; Gidron et. al., 2001). A nők mindig is jelképes képviseletet kaptak az izraeli politikában. Egyrésztől Izrael elismeri a nőket, mint társadalmi kategóriát, de ezen felfogás nagyrészt nem a társadalmi egyenlőség gondolatából ered, hanem a nők hagyományos anyai, feleségi szerepéből. A nőket általánosságban kisebbségként fogták fel, akik képviseletét biztosítani kellett. Azonban mint minden kisebbség esetében, a képviselet itt is jelképes volt. A nőkről alkotott hagyományos kép messze elmarad bármilyen politikai vagy társadalmi szerepvállalástól (Constantini és Craig, 1972; Sharfman, 1988; Constantini, 1990; Binyamin-Kurtz, 1995).

A feminista gondolatok a 70-es évek elején érték el Izraelt (Shelef, 1975; Aloni, 1976; Israeli, 1982), amikor a tudományos világ elkezdte támogatni a feminista kezdeményezéseket. Az izraeli nők helyzetéről végzett kutatások a nőkkal szembeni diszkriminációról tudósítottak. A feminista liberális (Israeli, 1984, 1990), társadalmi (Bernstein, 1987) és radikális (Swirsky, 1984) megközelítések fejlődésével egyetemben komoly viták robbantak ki a tudományos életben és más körökben egyaránt (Fogel-Bijoi, 1997), ahol a feminista politika támogatásra talált. A 21-dik század elejére aztán a feminista kutatás virágkorát élte, számos más kutatási területbe is bevonták, s egy teljes kutatási terület fejlődött ki a kérdések megválaszolására.

Az elmúlt években megfigyelhettük, hogy egyre több nő kezdi megérteni, hogy „az üveg falat” csak úgy törhetik át, ha megváltoztatják a gondolkodásmódot, s szélesítik a nők előtt álló lehetőségeket. A politikai játszmák szabályainak elsajátítása segítségükre lesz a politikai gépezet hatalmi pozícióinak elérésében (Israeli, 2000; Women's Lobby, 2000; Gidron et. al., 2001).

Egyre inkább a nők státuszát és jogait kellene a köztudat középpontjába állítanunk, és olyan választási rendszereket kellene kialakítanunk, amelyek ezeket figyelembe is veszik. A nők előmenetelét két fő cselekvési területen kellene kiaknáznunk:

1. A politikai-társadalmi tudatosság erősítése és a politikai struktúra általános elismerése.
2. Az állami intézményekben nyújtott teljesítmény; olyan hatalmi és döntéshozatali körökben, amelyek meghatározzák az ország társadalmi kérdéseit.

A nőknek át kell látniuk és meg kell érteniük a szervezetekben rejlő hatalom forrásait ahhoz, hogy integrálódhassanak a döntéshozatali rendszerekbe. Minél több a nő a kulcsfontosságú pozíciókban, annál jobban tudatosíthatják sajátos problémáikat, s annál több gyakorlati megoldást eszközölhetnek ki.

A retorikára építő stratégia középpontjába állítja, hogy a nők alul-képviselését folyamatosan be kell emelni a köztudatba. Olykor a tudatosság maga is egy mechanizmusként működik, mint ahogyan azt a nők helyzetével foglalkozó polgármesteri tanácsadók esetében is megfigyelték. A gyakorlat arra hívja fel a figyelmet, hogy ha több nő kap helyet a döntéshozatali pozíciókban, az közvetlenül hozzájárul a nagyobb nyilvánosság kivívásához. A nők különleges problémáit a társadalmi-politikai életben részletekbe menően tisztázni kell, emellett meg kell találni azokat a módokat, ahogyan a nőket ösztönözni lehet és egyben segíteni előmenetelüket is. Emellett növelni kell képviselőtüket, és fejleszteni kell képességeiket is, hogy eredményesebben befolyásolhassák az állami szektor kulcsfontosságú mechanizmusait. A kérdést széles körben kell megtárgyalni az általános és felelősségteljes társadalmi rend részeként, amelynek eredményeként aztán olyan döntések meghozatalára kerül majd sor, amelyekért a meglévő rendszernek komoly árat kell fizetnie.

Az Izraeli Helyhatósági Törvény bevezetése

A gyakorlati megvalósítást vizsgáló elméletek egyik központi kérdése, hogy milyen mértékben nyújt az adott intézkedés hatékony megoldást az orvosolni kívánt problémára. A „felülről kezdeményezett” megközelítés alapján ezen tanulmány kiindulási pontja a Helyhatósági Törvény kell legyen (Knesset, 2000). Az említett szemléletmód sajátjai az olyan „szimbolikus” intézkedések, amelyek a kutatók nézőpontját olyan kérdésekre is kiterjesztik, mint például az intézkedések megvalósításához szükséges erőforrások allokálása; vagyis azon tényezők feletti hatalom gyakorlása, amelyek előre viszik a változást, s amelyek megerősítik a törvényben foglalt célokhoz kötődő intézkedéseket és kommunikációt.

A törvényalkotók olykor nagyon vonzó intézkedéscsomagokat alkotnak meg, mintegy demonstrálva az ügy melletti elkötelezettségüket. Azonban ha közelebbről megnézzük ezeket a célkitűzéseket, a magával ragadó felszín alatt két jellegzetességet fedezhetünk fel: kétértelmű célokat és az intézkedések megvalósításához szükséges erőforrások hiányát.

Az említett tanácsadók tevékenységét megvizsgálva például rögtön szembe tűnik, hogy legtöbbjük komoly problémákkal küzd az ügyek továbbvitelében, illetve a döntéshozók hozzáállásának megváltoztatásában. A jog érvényesítéséből eredő nehézségeket, illetve a valós intézkedések fogantatásának visszáságait vizsgálva úgy tűnhet, hogy a nők helyzetét polgármesteri tanácsadók egyfajta hibrid intézkedésnek tekinthetjük. A törvénykezés és a megvalósítás közötti eltérést célzó tanulmányok (Smith, 1973; Van Meter és Van Horn, 1975) rámutatnak arra, hogy a törvények fogantatása szorosan összefügg az intézkedések céljaiban való egyetértés fokával, a bevezetést végzők rendelkezésére álló erőforrások mértékével és a bevezetést felügyelő folyamatok hatékonysági fokával. A társadalmi prioritások felállítását nagymértékben befolyásolja, hogy a törvényalkotók milyen mértékben ismernek fel egy társadalmi problémát. Ennek orvoslásához két alapvető feltételnek kell teljesülnie:

1. A helyzetet a döntéshozók vagy más testületek társadalmi megoldásra szorulóknak ítélik meg.

2. A döntéshozóknak a problémát fel kell tüntetniük a figyelemre érdemes kérdéskörök között, hogy az bekerüljön a köztudatba. Ez aztán változást eredményezhet a törvényalkotók hozzáállásában.

A felülről kezdeményezett elemzés szerint a Helyhatósági Törvény (Knesset, 2000) abból eredeztethető, hogy a döntéshozók végre felismerték a nők helyzetéből fakadó probléma fontosságát. Kétségtelen, hogy a törvénykezés szimbolikus elemei, s a polgármesteri tanácsadók kinevezésére vonatkozó szabályozások egyben katalizátorként is hatnak a téma köztudatba való bevezetéséhez. Emellett rendelkeznek azzal a motiválási potenciállal, amely megindíthatja a döntéshozatali körökben a változást. Ugyanakkor azonban úgy tűnik, hogy a törvényhozók egy fokozatosan végbemenő változást részesítenének előnyben, a közigazgatási döntéshozatali folyamataiban. Ezen megközelítés előnye, hogy olyan megoldások érhetőek el általa, amelyekkel számos érdekcsoport egyetért. Ezáltal megelőzhető a széleskörű elégedetlenség, és ez további támogatást adhat egy visszafogottabb, ám folytonos társadalmi változásnak.

Az erőforrásokat és a hatalommegosztást érintő kétértelmű megfogalmazásokból eredő visszasságok ellenére is a törvény egy jelentős áttérésnek tekinthető. Felismeri ugyanis a nők közigazgatási döntéshozatalba való bevonásának szükségességét, amelynek célja a helyi hatóságok prioritásainak megváltoztatása. Ennek fényében úgy tűnhet, hogy az intézkedés kidolgozása és foganatosítása nem csak egy jogi, törvénykezési, hanem egyben egy magatartástudományi folyamat is, amely azoknak a szükségleteit és nézeteit tükrözi, akiknek ki kellene alakítaniuk és be kellene vezetniük az intézkedéseket. Az izraeli kutatások eredményei a nők helyzetét vizsgáló polgármesteri tanácsadók kinevezését a téma megítélésének és a közigazgatási döntéshozatalban való kezelésének megváltoztatásához elengedhetetlen fontos mechanizmusként mutatják be. A törvényből eredő szimbolikus intézkedések ellenére, a tanácsadók politikai mozgásterének kiszélesítése és a szervezetben betöltött szakértői pozíciójuk megerősítése, fontos szerepet játszik a kérdéskör előremozdításában, és idővel jelentős változások prognosztizálhatók általa.

Irodalomjegyzék

- ALONI, S. (1976), *Women as people*. Jerusalem: Keter. (Hebrew)
- AMIR, D., FOGEL-BIJOI, S., GIORA, R. AND SHADMI, E. (Eds.) (1997), "Feminist theory and research: Israeli institutions and society". *ISSR: Israel Social Science Research*, 12: 1-12.
- AZMON, Y. (1990), "Women and politics: The case of Israel". *Women and Politics*, 10(1): 36-42.
- AZMON, Y. (1997), "War, mothers and a girl with braids: Involvement of mothers peace movements in the national discourse in Israel". *ISSR: Israel Social Science Research*, 12(1): 109-129.
- BERNSTEIN, D. (1987), *Women in Israel: The struggle for equality in the period of the Yishuv*. Tel Aviv: Hakibutz Hameuchad. (Hebrew)
- BINYAMIN-KURTZ, G. (1995), *Attitudes, assessment and types of male and female activity at political party centers in Israel*. Ph.D. thesis. Ramat Gan: Bar Ilan University, Dept. of Political Science. (Hebrew)
- BOURQUE, S.C. AND GROSHOLZ, J. (1977), "Politics, an unnatural practice. Political science looks at female participation". *Politics and Society*, 7: 166-225.
- CHERNY, C. (1998), *Empowering women in Israel: Differences between men and women, issues important to women and patterns of voting in elections*. Jerusalem: Shdulat Hanashim BeYisrael. (Hebrew)
- CONSTANTINI E. & CRAIG, K.H. (1972), "Women as politicians: The social background, personality and political careers of female party leaders". *Journal for Social Issues*, 14: 134-143.

- DORON, A. (1998), "Welfare services in the seam between central and national government", in, Gonen, A. (Ed.), *Government and local development*. Jerusalem: Floersheimer Institute for Policy Research. (Hebrew)
- ELSTAIN, J. (1981), *Public man private women: Women in social and political thought*. Princeton: Princeton University Press.
- FOGEL-BIJOI, S. (1992b), "Women's organizations in Israel – a scenario". *Baayot Benleumiyyot Chevra Umedina*, 31 (58): 65-76. (Hebrew)
- FOGEL-BIJOI, S. (1997), "Women in Israel: The politics of citizenship as a non-issue". *ISSR: Israel Social Science Research*, 12(1): 34-39.
- GIDRON, B., KATZ, H. and BAR, M. (2001), *An outline of the image of civil society in Israel*. Beer Sheva: Israel Center for the Study of the Third Sector. (Hebrew)
- HERZOG, H. (1994), *Research as communications act: A study of Israeli women in local politics*. Forthcoming.
- HERZOG, H. (1996), "Gender blindness: Women at work and in society", in, M. Elkana, (Ed.), *Israel of the 21st century – an initiative for social justice*. Givat Haviva: Yad Yaari. (Hebrew)
- ISRAELI, D. (1984), "The female workers movements in Eretz Israel from their inception till 1927". *Katedra*, 32: 109-140. (Hebrew)
- ISRAELI, D. (1990), "To be a women in a male organization". *Kesher* 4: 55-63. (Hebrew)
- ISRAELI, D. (2001), "Work and family relations", in, Israeli, D. (Ed.) *On women and careers*. Tel Aviv: Ramot. (Hebrew)
- KIMMERLING, B. (1993), "Yes back to the family". *Politika*, 48: 40-45. (Hebrew)
- KNESSET (2000), *Local Authorities Law*. Jerusalem: Government Publishing Service, 1751: 278. (Hebrew)
- KOREN, D. (1998), *The end to parties: Israeli democracy in distress*. Tel Aviv: Hakibutz Hameuchad. (Hebrew)
- LIRAN-ALPER, D. (1994), *The media image of political women*. M.A. dissertation. Jerusalem: Hebrew University. (Hebrew)
- MARSHALL, T.H. (1950), *Citizenship, social class and other essays*. Cambridge: Cambridge University Press.
- NICHOLSON, L.J. (1992), "Feminist theory: The private and the public", in, L. McDowell and R. Pringle (Eds.), *Defining women*. Cambridge: Polity Press/Open University.
- RADAI, F., CARMEL, S. and LIBAN-KOBI, M. (1995), *The status of women in society and law*. Jerusalem: Schocken. (Hebrew)
- RAPAPORT, G. (1993), *On feminism and its opponents*. Tel Aviv: Dvir. (Hebrew)
- ROSALDO, M.Z. and LAMPHERE, L. (1974), *Women, culture and society*. Stanford, Ca.: Stanford University Press.
- SACKS, K. (1974), "Engels revisited: Women, The organization of production and private property", in, M. Rosaldo and L. Lamphere (Eds.), *Women, culture and society*. Stanford, Ca.: Stanford University Press.
- SAPIRO, V. (1981), "Research frontier essay: When are interests interesting? The problem of political representation of women". *American Political Science Review*, 75: 701-716.
- SHARFMAN, D. (1988), *Women and politics*. Haifa: Tamar. (Hebrew)
- SHELEF, R. (1975), *Women and feminism*. Tel Aviv: Hatnuah Hafeministit beYisrael. (Hebrew)
- SHLASKI, S. (2000), *Sex and gender in education*. Tel Aviv: Ramot. (Hebrew)
- SILTANEN, J. and STANWORTH, M. (1984), "The politics of private woman and public man". *Theory and Society* 13: 91-118.
- SMITH, T.B. (1973), "The policy implementation process". *Policy Sciences*, 4: 197-209.
- STACY, M. and PRICE, M. (1981), *Women, power and politics*. London: Tavistock.
- SWIRSKY, B. (1984), *Daughters of Eve, daughters of Lilith: On the life of women in Israel*. Tel Aviv: Cherikover. (Hebrew)
- VAN METER, S. and VAN HORN, C.E. (1975), "The implementation process: A conceptual framework". *Administration and Society*, 6:445-488.
- YISHAI, Y. (1995), "Equal but different? The gender gap in Israel's 1992 elections", in, A. Arian and M. Shamir (Eds.), *The elections in Israel 1992*. Albany, N.Y.: State University of N.Y.